

Van Gogh op school

Lespakket
vmbo

Van
Gogh
Museum

Amsterdam

Inhoud

Docentenhandleiding

Inleiding	1
In de klas	2
Antwoordsuggesties	3
Museumbezoek	6

Opdrachtbladen

Vincent van Gogh	1
De aardappeleters	2
Zelfportret als schilder	4
Brug in de regen	6
Het gele huis	7
Korenveld met maaier	9
Boomwortels	11
Woordenlijst	12

Afbeeldingen, tenzij anders vermeld: Van Gogh Museum, Amsterdam
(Vincent van Gogh Stichting)

Inleiding

Met de opdrachtbladen Van Gogh op school maken leerlingen zelfstandig kennis met Vincent van Gogh en een aantal schilderijen uit de collectie van het Van Gogh Museum. De opdrachten kunnen onafhankelijk van een museumbezoek worden uitgevoerd. Kunstwerken die in de opdrachten voorkomen zijn digitaal te raadplegen op www.vangoghmuseum.nl.

Algemene leerdoelen

- De leerlingen maken kennis met het werk van Vincent van Gogh.
- De leerlingen leren kijken naar schilderijen en onder woorden brengen wat zij zien.
- De leerlingen verzamelen achtergrondinformatie voor hun kunstdossier.
- De leerlingen worden gestimuleerd in hun culturele ontwikkeling.

Aansluiting curriculum

De inhoud van de opdrachtbladen sluit aan bij de eindtermen van Kunstvakken 1: *Basisvaardigheden*. De leerling doet op interactieve wijze kennis en vaardigheden op, leert terminologie en verzamelt informatie. De opdrachtbladen kunnen ook worden toegevoegd aan het kunstdossier.

Uiteraard zijn de leerrichting en het niveau van uw klas bepalend voor de vorm en inhoud van een les rondom Vincent van Gogh. Op grond hiervan kunt u daar zelf meer specifieke doelen aan verbinden.

In de klas

Inventariseren

Voordat de leerlingen starten met het maken van de opdrachtbladen kunt u inventariseren wat ze al weten over Vincent van Gogh. Stel daarbij vragen als:

- Wie was Vincent Van Gogh?
- Wanneer leefde hij?
- Wie kent er een beroemd schilderij van Van Gogh?
- Wie weet er waar hij geboren is?
- Was Van Gogh een rijke kunstenaar?
- In welk land heeft hij veel geschilderd?

Inleiden

Aansluitend geeft u zelf een korte inleiding op het leven en werk van Vincent van Gogh. Eventueel neemt u de vragen op de opdrachtbladen nog even door. Wanneer u de les vervolgt met een museumbezoek, kunt u ook iets vertellen over het Van Gogh Museum. U vindt veel informatie over het museum en de collectie op www.vangoghmuseum.nl.

Evalueren

Om méér uit de les te halen kunnen de opdrachtbladen achteraf klassikaal of in groepjes worden besproken. Zo wordt leerlingen ook duidelijk dat op sommige vragen meer dan één antwoord bestaat en dat men over kunst van mening kan verschillen.

Antwoordsuggesties

1 De aardappeleters

A Tekening nr. 1

B Deze mensen zijn arm want:

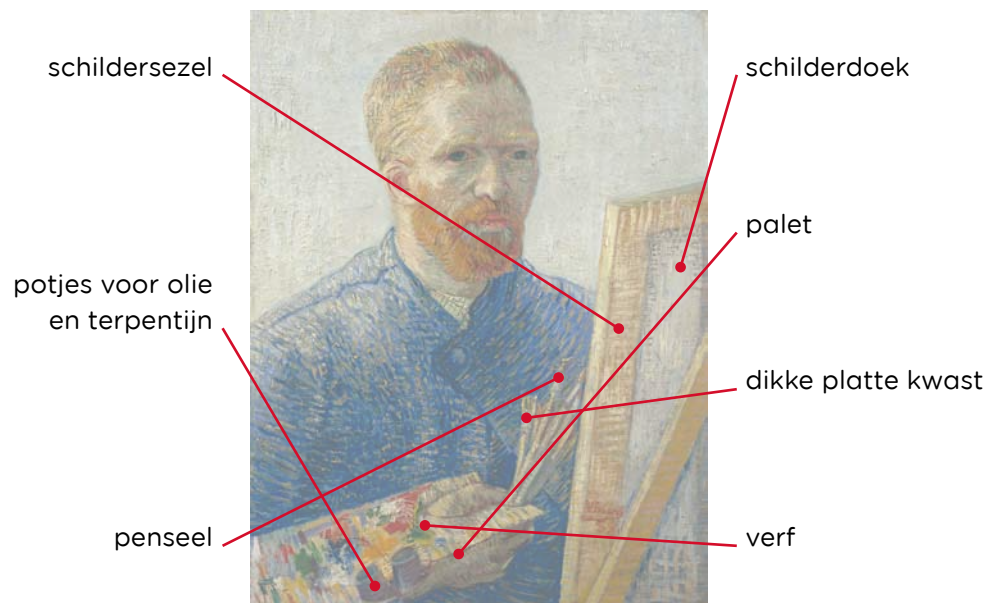
- ze dragen armoedige kleren, boerenkleren, lelijke kleren.
- ze eten aardappels en drinken koffie (of thee).
- ze zien er moe, boos, verdrietig, zielig, raar uit.

C De handen zijn van de boerin links, die uit het schilderij kijkt.

2 Zelfportret als schilder

A Materialen waarmee Vincent werkte:

B Verschillende mogelijkheden. Bijvoorbeeld:

Welke kleuren zie je	van dichtbij
in zijn gezicht	groen, rood
in zijn haar	blauw, geel, rood oranje
in zijn baard	paars, geel, oranje, groen, rood
in zijn kleding	blauw, groen, wit, oranje

C Vincent ging naar Parijs, omdat...

- hij geen aardappels lustte **niet waar**
- hij meer kleur in zijn schilderijen wilde brengen **waar**
- hij alleen zichzelf wilde schilderen **niet waar**
- hij daar interessante kunstenaars kon ontmoeten **waar**

3 Brug in de regen

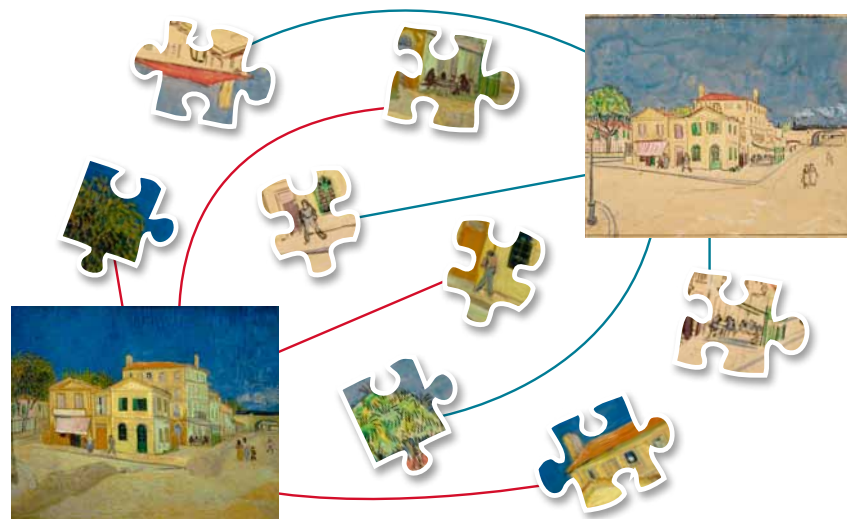
A Japan

B Japane teken (die Van Gogh ontleende aan andere prenten).
Zo zag het er nog 'Japanser' uit.

4 Het gele huis

A Tekening of schilderij?

C Wat deed Vincent eerst?

- 6 met linaal een lijn om de tekening trekken
- 2 de potloodlijnen overtrekken met pen en bruine inkt
- 3 inkleuren met waterverf
- 5 witte verf aanbrengen (stoomwolken van de trein)
- 4 de lucht blauw schilderen
- 1 de vormen met potlood tekenen

5 *Korenveld met maaier*

A Penseelstreken zoeken in het schilderij

6 *Boomwortels*

A Boomwortels

B Puzzelstukjes verbinden met de juiste stijl

Museumbezoek

U kunt de opdrachtbladen combineren met een bezoek aan het Van Gogh Museum. De leerlingen kunnen de werkbladen meenemen en een aantal van de opdrachten maken bij de originele schilderijen.

Reserveren

Een museumbezoek in groepsverband dient van tevoren te worden gereserveerd. Kijkt u voor het onderwijsaanbod op www.vangoghmuseum.nl/onderwijs.

Bezoekadres

Van Gogh Museum
Paulus Potterstraat 7
1071 CX Amsterdam

Vragen of opmerkingen

Heeft u vragen of opmerkingen na het lezen van deze handleiding? Neemt u dan contact op met de afdeling Educatie van het Van Gogh Museum via educatie@vangoghmuseum.nl. U kunt ook bellen met de speciale onderwijslijn, bereikbaar op maandag t/m donderdag van 13 tot 17 uur. T 020 570 52 46.

Vincent van Gogh

Vincent van Gogh, *Zelfportret als schilder*, Parijs 1887-88

Vincent van Gogh werd geboren in 1853. Ken jij zijn schilderijen? Mensen uit de hele wereld komen ervoor naar het Van Gogh Museum.

Dat was wel anders toen Vincent nog leefde. Weinig mensen vonden zijn werk mooi. Vincent maakte ongeveer 850 schilderijen, maar hij verkocht er maar een paar. Gelukkig had zijn broer Theo een goede baan. Theo stuurde Vincent elke maand wat geld, zodat hij eten en schilderspullen kon kopen.

De opdrachtbladen

Deze opdrachtbladen gaan over Vincent van Gogh als kunstenaar: wat hem bewoog, wie hij bewonderde en waarom zijn werk zo vernieuwend was. Aan de hand van de opdrachten bekijk je een aantal van Van Goghs schilderijen en leer je de kunstenaar zelf wat beter kennen. Bij sommige vragen zul je misschien wat extra informatie moeten opzoeken.

Veel succes!

Tip: Bij de opdrachten vind je afbeeldingen van verschillende schilderijen van Vincent van Gogh. In het Van Gogh Museum kun je die in het echt bekijken. Kun je niet naar het museum, maar wil je de schilderijen bij de opdrachten wel iets groter zien? Kijk dan op de website. Je vindt de schilderijen van het Van Gogh Museum ook bij het *Google Art Project*.

Onderstreepte woorden kun je opzoeken in de woordenlijst.

1 De aardappeleters

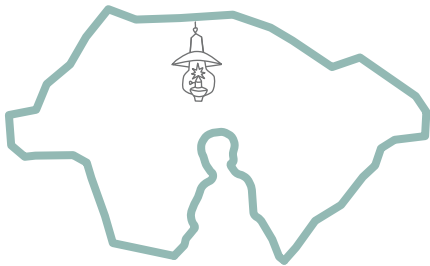
Vincent van Gogh, *De aardappeleters*, Nuenen 1885

Hé, wat is het hier donker. Er is alleen een olielamp. Knijp je ogen maar half dicht, dan zie je hoe Vincent het licht heeft geschilderd.

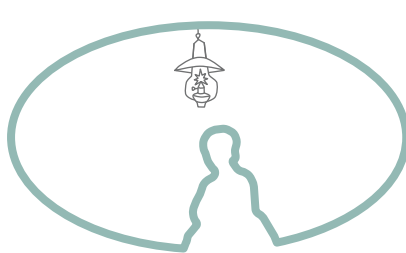
1a

Welke vorm heeft de lichtvlek die de lamp geeft? Zet een kruisje bij de goede vorm.

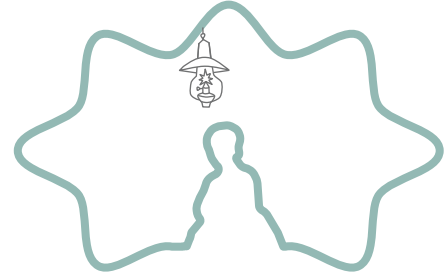
1

2

3

1b

Wat denk je, zijn deze mensen arm of rijk? Waaraan zie je dat? Kruis aan en vul in.

Ze zijn rijk Ze zijn arm Want...

ze dragen

ze eten

ze drinken

ze zien er uit.

> Even tussendoor: Je bent wat je eet

De gezichten van de aardappeleters doen een beetje denken aan... aardappels. Dat wilde Vincent zo. Hij schreef zijn broer Theo dat hij ze had geschilderd met 'de kleur van een goed stoffige aardappel, ongeschild natuurlijk'.

1 De aardappeleters

1c

Om te oefenen maakte Vincent van tevoren studietekeningen. Dit is er één van. Kijk nog eens goed naar het schilderij. Van wie zijn deze handen? Kruis aan.

Kijk nu naar je eigen hand. Teken die hiernaast na met potlood.

1d

Toen het schilderij klaar was, zei Vincent:

'Ik wilde op het schilderij mensen laten zien die heel anders leven dan keurige mensen zoals wij. Ik zou dus niet willen dat iemand het schilderij zomaar mooi of goed vond.'

Vind jij *De aardappeleters* mooi, of goed geschilderd? Waarom (wel of niet)?

Ik vind het schilderij mooi Ik vind het niet mooi

Omdat

.....

.....

.....

2 Zelfportret als schilder

Vincent van Gogh, *Zelfportret als schilder*, Parijs 1887-88

Vincent ging in 1886 bij zijn broer Theo in Parijs wonen. Daar ontmoette hij kunstenaars die in felle kleuren schilderden. In Parijs maakte Vincent dit zelfportret. Wat een verschil met die donkere Aardappeleters!

2a

Op het schilderij zie je de materialen waarmee Vincent werkte.
Trek een lijn van het woord naar het juiste voorwerp:

schildersezel

potjes voor olie
en terpentijn

penseel

schilderdoek

palet

dikke platte kwast

verf

2 Zelfportret als schilder

Als je van héél dichtbij naar het schilderij kijkt, zie je dat Vincent met allemaal kleine kleurstreepjes schilderde.

2 b

Van een afstandje zien de kleuren van het schilderij er anders uit dan van dichtbij. Welke kleur(en) zie je:

Welke kleuren zie je: van veraf van dichtbij

in het gezicht grijs/roze

in het haar lichtbruin

in de baard oranjebruin

in de kleding blauw

Tip: bekijk het doek van dichtbij. Dat kan in het Van Gogh Museum, maar ook op www.vangoghmuseum.nl.

Vincent van Gogh, *De aardappeleters*,
Nuenen 1885

2 c

Kijk nog eens naar *De aardappeleters*. Waarom ging Vincent naar Parijs, denk je? Twee van deze uitspraken zijn waar. Kruis aan.

Vincent ging naar Parijs, omdat...

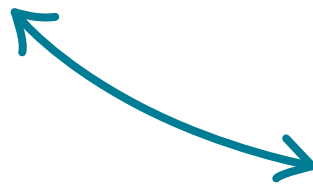
- hij geen aardappels lustte waar niet waar
- hij meer kleur in zijn schilderijen wilde brengen. waar niet waar
- hij alleen zichzelf wilde schilderen. waar niet waar
- hij daar interessante kunstenaars kon ontmoeten. waar niet waar

3 Brug in de regen

Vincent van Gogh, *Brug in de regen* (naar Hiroshige), Parijs 1888

Om ideeën te krijgen voor zijn schilderijen keek Vincent vaak naar andere kunst. Soms schilderde hij die kunst zelfs na. Bijvoorbeeld deze houtsnede van kunstenaar Hiroshige.

Utagawa Hiroshige, *Plotselinge stortbui op de Grote Brug nabij Atake*, 1857

3 a

Uit welk land kwam dit voorbeeld, denk je? Uit

3 b

Vincent voegde iets toe, wat niet op zijn voorbeeld staat: een geschilderde lijst. Wat zie je op die lijst? Waarom zou Vincent dat hebben gedaan, denk je?

.....

Omdat

3 c

Als je de twee kunstwerken vergelijkt, zie je dat het schilderij van Vincent er eigenlijk heel anders uitziet dan het voorbeeld. Welk kunstwerk vind jij mooier? (Kruis aan en vul in.)

Dat van Vincent Dat van Hiroshige

Want

.....

.....

4 Het gele huis

Vincent van Gogh, *Het gele huis*, Arles 1888

Dit schilderij maakte Vincent in Arles, in Zuid-Frankrijk. Zelf woonde hij toen in het gele huis met de groene luiken.

Vincent maakte ook een tekening van het gele huis. Hij wilde zijn broer Theo graag laten zien wat hij had geschilderd. De tekening stuurde hij naar Theo's huis in Parijs.

4 a

Hieronder zie je het schilderij en de tekening van het gele huis. Trek een lijn van de puzzelstukjes naar het juiste kunstwerk.

4 b

Welk kunstwerk laat volgens jou het best zien hoe het er in het echt uitzag? Waarom? Kruis aan en leg uit.

Het schilderij De tekening

Want

4 Het gele huis

Vincent van Gogh, *Het gele huis* (tekening), Arles 1888

4 c

Kijk eens van heel dichtbij naar de tekening. Wat deed Vincent eerst? En daarna?
Zet de zinnen in de goede volgorde. Geef ze een nummer van 1 tot en met 6.

..... met liniaal een lijn om de tekening trekken

..... de potloodlijnen overtrekken met pen en bruine inkt

..... inkleuren met waterverf

..... witte verf aanbrengen (stoomwolken van de trein)

..... de lucht blauw schilderen

..... de vormen met potlood tekenen

5 Korenveld met maaier

Vincent van Gogh, *Korenveld met maaier*, Saint-Rémy 1889

Je ziet hier een boer met een sikkel, in wat lijkt op een kolkende gouden zee. Maar nee: het is een korenveld. Het graan golft. En de lucht rond de zon trilt van de hitte.

5 a

Zoek de onderstaande 'penseelstreken' Trek lijnen tussen de cirkels die volgens jou bij elkaar horen. **Tip:** bekijk het doek van dichtbij. Dat kan in het Van Gogh Museum, maar ook op www.vangoghmuseum.nl.

5 Korenveld met maaier

> Even tussendoor: Ziek

Vincent maakte dit schilderij in een psychiatrische inrichting. Daar had hij zich vrijwillig laten opnemen, toen hij in Arles steeds vaker 'aanvallen' van een ziekte kreeg. Hij gedroeg zich dan heel vreemd en agressief. Hij sneed zelfs een keer een stukje van zijn eigen oor! Nú zijn er dokters die denken dat Vincent misschien een soort epilepsie had. Maar helemaal zeker weten we dat niet.

Vincent van Gogh, *Korenveld met maaier*, Saint-Rémy 1889

5 b

Kijk nog eens goed naar *Korenveld met maaier*. Welk gevoel krijg jij bij dit schilderij?
Kruis het gevoel aan dat voor jou geldt.

boosheid

verbazing

rust

angst

onrust

eenzaamheid

verdriet

iets anders, namelijk:

vrolijkheid

.....

6 ...

Vincent van Gogh, ..., Auvers-sur-Oise, 1890

Wat is dit? Het lijkt wel een plaatje van een andere planeet! Maar dat is het natuurlijk niet. Vincent maakte dit schilderij in 1890, toen hij vlakbij Parijs woonde.

6 a

Wat stelt dit voor, volgens jou? Kruis aan. Eén van de oplossingen is de titel van het schilderij.

- Botten en vogelpoten Boomwortels De zeebodem

Vincent schilderde dit doek in 1890, toen hij in Auvers-sur-Oise (vlakbij Parijs) woonde. Hij had toen al op veel manieren geschilderd.

6 b

Kijk naar de volgende puzzelstukjes en verbind ze met de juiste stijl:

donkere
modderkleuren

golvende
penseelstreken

korte streepjes
in felle kleuren

kleuren met donkere
lijnen eromheen

Woordenlijst

<u>Doek</u>	Doek van linnen of katoen, waarop een kunstenaar een schilderij maakt. Het doek is gespannen op een houten raam. Soms is 'doek' gewoon een ander woord voor 'schilderij'. Ook: 'schilderdoek'.
<u>Epilepsie</u>	Ziekte waarbij mensen voor een deel (of zelfs helemaal) bewusteloos kunnen raken. Soms weten ze dan even niet meer precies wat er gebeurt, of wat ze doen. Daarna komen ze weer bij.
<u>Graan</u>	Koren is een graansoort: een plant met zaden (graankorrels) die je tot meel maalt om er brood van te bakken.
<u>Houtsnede</u>	Een afdruk van een tekening. Die tekening wordt eerst gemaakt op een houtblok. Met een speciaal mesje wordt het (bovenste laagje) hout eromheen weggesneden. Met een roller wordt inkt op het houtblok aangebracht. Daarna drukt men er een vel papier op. De tekening wordt dan in spiegelbeeld op het papier afgedrukt.
<u>Palet</u>	Dun plankje, met een gat erin voor de duim. Hierop mengt een kunstschilder de verf.
<u>Psychiatrische inrichting</u>	Ziekenhuis voor mensen die geestelijk ziek of in de war zijn.
<u>Schildersezel</u>	Stevige houten standaard waarop het doek kan staan, wanneer een kunstenaar aan het schilderen is.
<u>Sikkel</u>	Een snoeimess om koren, gras of riet mee af te snijden.
<u>Stijl</u>	Manier van schilderen of tekenen.
<u>Terpentijn</u>	Oplosmiddel om olieverf mee te verdunnen.
<u>Zelfportret</u>	Afbeelding die de kunstenaar van zichzelf maakt.